

DESCOPERIRI MONETARE DIN SECOLUL AL XVIII-LEA EFECTUATE PE VALEA ȘUȘITEI

ANTON PARAGINĂ

Locuită din neolitic, după cum o dovedesc mărturiile arheologice ¹, zona menționată în titlu este consemnată de documente începînd cu secolul al XV-lea. În 1440 Ilie și Ștefan, voievozii Moldovei, întăreau printre altele Mănăstirii Bistrița „un loc în pustie, la Sușița, ca să-și facă sat” ².

În secolele următoare informațiile ce se referă la zonă se înmulțesc. În anul 1572 este menționată localitatea Străoane, în 1589 localitatea Crucea (astăzi Panciu), Soveja în 1616, iar Mărăștiul și Varnița în 1652. *

După cum se poate constata, cea mai mare densitate a localităților o întîlnim pe cursul superior și mijlociu al Șușiței, apă ce izvorăște din muntele Clăbucul, are o lungime de 68 km și se varsă în Siret la sud de Mărășești ³.

La sfîrșitul secolului al XVIII-lea satele de pe cursul superior al acestei ape se grupau într-un ocol ce purta numele apei ce-l străbătea, Șușița, iar cele de pe cursul mijlociu țineau de ocolul Zăbrăuț.

Primele informații privitoare la populația satelor din zona menționată le avem din cataografiile din 1775 (aceasta dă și numele locuitorilor din satele respective), 1803 și 1816. Potrivit ultimei, în *ocolul Zăbrăuț*, localitatea Satu Nou avea 34 de locuitori birnici și 15 scutiți de bir, Gura Răpizii 50 de birnici și 2 scutiți de bir, Străoane de Sus 69 de birnici și 8 scutiți de bir; Străoane de Jos 70 de birnici și 13 scutiți de bir. În ocolul *Sușița*, Soveja avea 250 de locuitori birnici, Vizantea Răzăsească și Mănăstirească 122 de birnici și 27 de oameni străini ai Mănăstirii Vizantea, Varnița 24 de birnici și 4 scutiți de bir, Cîmpurile 240 de locuitori birnici și 2 scutiți de bir și Răcoasa 250 de birnici. ⁴

Ca ocupații ale locuitorilor din zona superioară a văii Șușița menționăm agricultura, păstoritul, tăierea și prelucrarea lemnului, iar pentru zona colinară cultivarea viței de vie (plăvaia și galbena dețineau ponderea) și a pomilor fructiferi (mai des menționați de documente apar prunul

1 Ion Pușcă, A. Paragină, V. Popa, Gh. Constantinescu, *Panciu file de cronică*, Editura Sport Turism, București, 1982, p. 21.

2 Catalogul documentelor moldovenești, vol. I, 1957, p. 26.

3 Ion Pușcă și colab., *Op. Cit.* p. 13.

4 Corneliu Istrati, *Condica visteriei Moldovei din anul 1816*, în *Anuarul Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol”*, supliment (I), Iași, 1979, p. 48 și urm.

și nucul). Pentru vânzarea sau schimbul de produse erau folosite iarma-roacele și târgurile din apropiere. Erau preferate târgurile învecinate de la Panciu și Odobești precum și cele de la Focșani, Adjud, Tecuci și chiar mai îndepărtate.⁵

În secolul al XVIII-lea, și în special în a doua jumătate a lui, cu toate distrugerile provocate de confruntările sau trecerile de trupe turcești, rusești sau austriace, zona cunoaște cu mici stagnări o oarecare evoluție economică.

Ca expresie a acestei prosperități stau mărturie și cele câteva descoperiri monetare din localitățile : Soveja, Străoane, Văleni — Străoane și Satu Nou — Panciu care fac obiectul rindurilor de față.

Tezaurul de la Soveja a fost descoperit în 1970, în satul Dragosloveni, cu ocazia unor lucrări gospodărești și conținea aproximativ 60 de monede mari turcești⁶. În anul 1973, cu ocazia înființării Muzeului sătesc din localitate, câteva piese din tezaur au intrat prin donație în colecția acestuia, fiind singurele monede care s-au mai păstrat pînă în prezent. Este vorba de doi guruși emiși la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, în timpul sultanului Abdulhamid I (1774—1789), de monetăria Istanbul.

Tezaurul de la Străoane a fost descoperit de asemenea cu ani în urmă. Conform informațiilor primite de la prof. V. Marcali și al altor locuitori din localitate, acesta ar fi fost alcătuit din aproximativ 40 de piese. Muzeul din localitate păstra în 1980 doar o singură piesă, un altmislik emis în timpul sultanului Selim al III-lea (1789—1807), în al șaselea an de domnie, de monetăria Istanbul.

Ceva mai numeros este tezaurul descoperit în 1979 în cadrul aceleiași comune, în satul *Văleni*, și care a intrat în totalitate în posesia Complexului muzeal Vrancea. El conține 38 de piese din argint (nr. inv. 18415—18452) dintre care : o monedă cu valoarea nominală de 20 kreutzer, emis în 1979 în timpul Mariei Tereza, opt piese de la Mustafa al III-lea (cinci guruși, doi otuzluci și un altmislik) și 29 de piese de la Abdulhamid I (un zolta, 11 guruși și 17 altmislici). Cea mai veche piesă este datată la 1765, un altmislik de la Mustafa al III-lea, iar ultima în anul 1788, o monedă de la Abdulhamid I. Tezaurul are o valoare de 1810 parale, respectiv 45 lei.⁷

Pentru buna înțelegere a încadrării cronologice, a valorii și greutateii lui îl vom prezenta mai jos :

MONEDE EMISE ÎN TIMPUL SULTANULUI MUSTAFA AL III-lea (1757—1774)

1—2 *Guruși* (nr. inv. 18426 și 18430). Emiși în anul 1772 de Monetăria Istanbul (Fig. 4/1). Primul are greutatea de 19 grame și diametrul de 39 mm, iar al doilea, 18,60 grame și respectiv 38 mm.⁸

5 N. Iorga, *Opere economice*, Editura Științifică și Enciclopedică București, 1982, p. 90.

6 Mulțumim pe această cale prof. V. Macarie pentru informațiile date.

7 Valoarea unui altmislic la sfîrșitul secolului al XVIII-lea este de 60 de parale, a unui guruș 40 de parale a unui zolta = 30 parale, un leu = un guruș.

8 Pentru identificarea pieselor a fost folosit catalogul Nuri Per. *Osmanlılarda madeni paralar*, Istanbul, 1968.

- 3—5 *Guruși* (nr. inv. 18427 ; 18433 ; 18449). Emiși în anul 1773 de Monetăria Istanbul. Primul are dimensiunile : greutatea 18,80 g, diametrul 37 mm, (Fig. 4/3) ; al doilea : greutatea 18,60 g, diametrul 38 mm și altele : greutatea 19,10 g și diametrul 39 mii.
- 6 *Zolta* (nr. inv. 18420). Emis de Monetăria Istanbul în anul 1773 (Fig. 4/5). Are greutatea de 13,50 grame și diametrul de 37 mm.
- 7 *Zolta* (nr. inv. 18421). Emis de Monetăria Istanbul în 1774 (Fig. 4/4). Piesa are greutatea de 14,10 grame și diametrul de 36 mm.
- 8 *Altmişlic* nr. inv. 18445). Emisiune din anul 1765. Monetăria Istanbul. Are greutatea de 27,90 grame și diametrul de 43 mm.

MONEDE EMISE ÎN TIMPUL SULTANULUI ABDULHAMID I

(1774—1789)

- 9 *Zolta* (nr. inv. 18444). Emisiune din al treilea an de domnie a sultanului (1776). Monetăria Constantinopol (Fig. 3/6). Are greutatea de 14 grame și diametrul de 35 mm.
- 10 *Guruș* (nr. inv. 18425). Emisiune din anul 1774. Monetăria Constantinopol (Fig. 2/3). Are greutatea de 18,60 g și diametrul de 38 mm.¹⁹
- 11 *Guruș* (nr. inv. 18416). Emisiune din anul 1775. Monetăria Constantinopol (Fig. 2/4). Are greutatea de 17,60 grame și diametrul de 39 mm.
- 12 *Guruș* (nr. inv. 18435). Emisiune din anul 1776. Monetăria Constantinopol (Fig. 2/5). Are greutatea de 18,50 grame și diametrul de 39 mm.
- 13 *Guruș* (nr. inv. 18441). Emisiune din anul 1777. Monetăria Constantinopol (Fig. 2/6). Are greutatea de 18,90 grame și diametrul de 38 mm.
- 14 *Guruș* (nr. inv. 18428). Emisiune din anul 1781. Monetăria Constantinopol (Fig. 3/1). Are greutatea de 18 grame și diametrul de 39 mm.
- 15 *Guruș* (nr. inv. 18447). Emisiune din anul 1784. Monetăria Constantinopol (Fig. 3/2). Are greutatea de 18,10 grame și diametrul de 38 mm.
- 16 *Guruș* (nr. inv. 18446). Emisiune din anul 1786. Monetăria Constantinopol. Are greutatea de 17,40 grame și diametrul de 38 mm.
- 17 *Guruș* (nr. inv. 18429). Emisiune din anul 1785. Monetăria Constantinopol (Fig. 3/3). Are greutatea de 12,20 grame și diametrul de 38 mm.
- 18 *Guruș* (nr. inv. 18448). Emisiune din anul 1786. Monetăria Constantinopol (Fig. 3/4). Greutatea piesei este de 17,40 grame și diametrul de 39 mm.
- 19—20 *Guruși* (nr. inv. 18434 și 18434). Emisiune din anul 1787 (al paisprezecelea an de domnie al sultanului). Monetăria Constantinopol (Fig. 3/5) Pima piesă are greutatea de 17,60 grame și diametrul de 38 mm, iar a doua 17,60 grame și 37 mm.
- 21—22 *Altmişlici* (nr. inv. 18423 și 18450). Emisiunea din anul 1777 Monetăria Constantinopol (Fig. 1/1). Prima piesă are greutatea de 28,20 g și diametrul de 44 mm iar a doua piesă greutatea de 28,40 g și diametrul de 42 mm.
- 23 *Altmişlic* (nr. inv. 18424) Emisiune din anul 1778. Monetăria Constantinopol (fig. 1/2). Greutatea piesei este de 28,60 g și diametrul de 45 mm.
- 24 *Altmişlic* (Nr. 18443). Emisiune din anul 1779. Monetăria Constantinopol (Fig. 1/3). Greutatea piesei este de 29,30 g și diametrul de 45 mm.
- 25—29 *Altmişlici* (nr. inv. 18415, 18422, 18432, 18436 și 18440). Emisiune din 1781. Monetăria Constantinopol (Fig. 1/4). Greutatea pieselor este de 27 grame, 25,50 g, 27 g, 26,70 g și 27,10 g iar diametrul de 43 mm.

- 30—32 *Altmişlici* (nr. inv. 18417, 18418, 18442). Emisiune din anul 1783. Monetăria Constantinopol. Greutatea pieselor este de 26,30 grame, 26,60 g, și 26,40 g, iar diametrul 43 mm.
- 33 *Altmişlic* (nr. inv. 18431). Emisiune din anul 1784. Monetăria Constantinopol (Fig. 2/1). Are greutatea de 26,30 g și diametrul de 43 mm.
- 34 *Altmişlic* (nr. inv. 18439). Emisiune din anul 1786. Monetăria Constantinopol (Fig. 2/2). Are greutatea de 25,90 grame și diametrul de 44 mm.
- 35 *Altmişlic* (nr. inv. 18439). Emisiune din anul 1786. Monetăria Constantinopol (Fig. 2/2). Are greutatea de 25,90 grame și diametrul de 44 mm.
- 35 *Altmişlic* (nr. inv. 18437). Emisiune din anul 1788. Monetăria Constantinopol (Fig. 1/6). Are greutatea de 26,30 grame și diametrul de 44 mm.
- 36—37 *Altmişlici* (nr. inv. 18451). Emisiuni din anul 1782 Monetăria Constantinopol

Din tezaur, după cum arătam, mai face parte o monedă, cu valoare nominală de 20 creutzeri, emisă în anul 1779. Aversul prezintă bustul Mariei Tereza cu cunună de lauri și legenda : M. THERESIA D.I.D.—R. IMP. HV. BO. REG. Reversul conține Madona cu pruncul în brațe, legenda : PATRONA REGNI HUNGARIA 1779, iar de o parte și de alta siglele I.E. și I.V. Dedesupt în cartuş valoarea nominală — 20.

O descoperire cu mai puține piese (nr. inv. 23567—23569 și 25026) este cea făcută la *Panciu (Satu-Nou)* în anul 1981 de locuitorul Nicolae Dobre pe terasa superioară din stînga văii Sușitei. Din cele patru piese ajunse în posesia Complexului muzeal Vrancea, trei au fost emise în 1773 și au valoarea nominală de 2 parale și 3 copeici. Sînt cunoscutele emisiuni Sadagura, apărute în timpul războiului ruso-turc (1768—1774), cînd P. A. Rumeanțev — comandantul trupelor de ocupație rusești din Moldova și Țara Românească, a luat măsuri de organizare pe linie economică și fiscală a Principatelor. Ele au fost bătute din bronz la Sadagura, lîngă Cernăuți în monetăria înființată în localitate de baronul Nicolae Gärtenberg și au pe revers simbolurile heraldice ale Moldovei și Țării Românești.

A patra piesă descoperită în același loc este o monedă din argint de la Ioséf al II-lea și are milesimul 1788.

După cît se poate constata în zonă au circulat în secolul al XVIII-lea și începutul celui următor monede otomane, emisii Sadagura și austriace. Cele turcești predomină în tezaurele descoperite în județul Vrancea la : Fitionești, Tifești, Burca, Copăcești, Suraia și Focșani. Mai puține ca număr se întîlnesc monedele austriace : două prezentate în tezaurele descrise anterior și mai multe în altele (în special la cel descoperit la Fitionești). Acestea sînt urmate de emisiunile Sadagura. Lucrările agricole, diferitele săpături au scos la iveală în zona de curbură a Carpaților numeroase exemplare. Descoperirea de la Satu-Nou are o importanță aparte pentru faptul că este primul caz din zonă cînd sînt întîlnite la un loc cu alte piese, am putea spune tezaurizate. Această descoperire dovedește că emisiunile Sadagura au circulat pînă la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și, credem, și la începutul celui următor. Prezența acestor bani în zonă o punem în legătură cu negustorii cazaclii, mari cumpărători de

vinuri din zonă, dar mai ales cu prezența în zonă, la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului următor, a unor trupe rusești.

Fără a socoti ce se putea cumpăra cu monedele prezentate și în special cu tezaurul de la Văleni, putem da totuși valoarea unor produse și a unor servicii la sfârșitul secolului al XVIII-lea. O vadră de vin, care făcea în 1769 unsprezece parale, ajunsese la 11 februarie 1793 la șaizeci de parale, iar simbria unui pantir pe an era de 80 lei⁹. În 1797 pentru îngroparea unui om în Vrancea s-au cheltuit 20 de lei.¹⁰ La Nistorești o pereche de roate costa 8 lei, iar 20 de scînduri 5 lei și 20 de parale¹¹. La Crucea de Jos, în noiembrie 1786, un loc de casă de jumătate de pogon costa 2 lei și jumătate¹², iar la Tifești, în 15 aprilie 1795, 3 pogoane de vie nelucrată, cu loc de căsoaie și o cadă, costa 125 lei¹³.

DÉCOUVERTS MONÉTAIRES DE XVIII-e SIECLE DANS LA VALLÉE DE ȘUȘITA

RÉSUMÉ

L'auteur nous présente quelques découvertes des monnaies dans la Vallée de Șușița : Soveja, Străoane, Străoane—Văleni et à Satu-Nou (Panciu). Appartenent au XVIII-e siècle, les découverts continent des monnaies turques, autrichiennes et des émissions de Sadagura qui provient l'essor économique de l'époque.

9 C. D. Constantinescu Mircești și H. H. Stahl, *Documente vrîncene, cărți domnești, hotărînicii, răvașe și izvoade*, vol. I, București 1929, p. 27.

10 Ibidem, p. 29.

11 Ibidem, p. 55.

12 Aurel Sava, *Documente putnene*, vol. I, 1929, p. 121.

13 Ibidem, p. 129.

* Multe din aceste sate sînt foarte vechi. Un exemplu îl constituie localitatea Răcoasa care exista în secolul al XV-lea sub numele de Alba.

Fig. 3. Monede din tezaurul de la Văleni — Străoane.

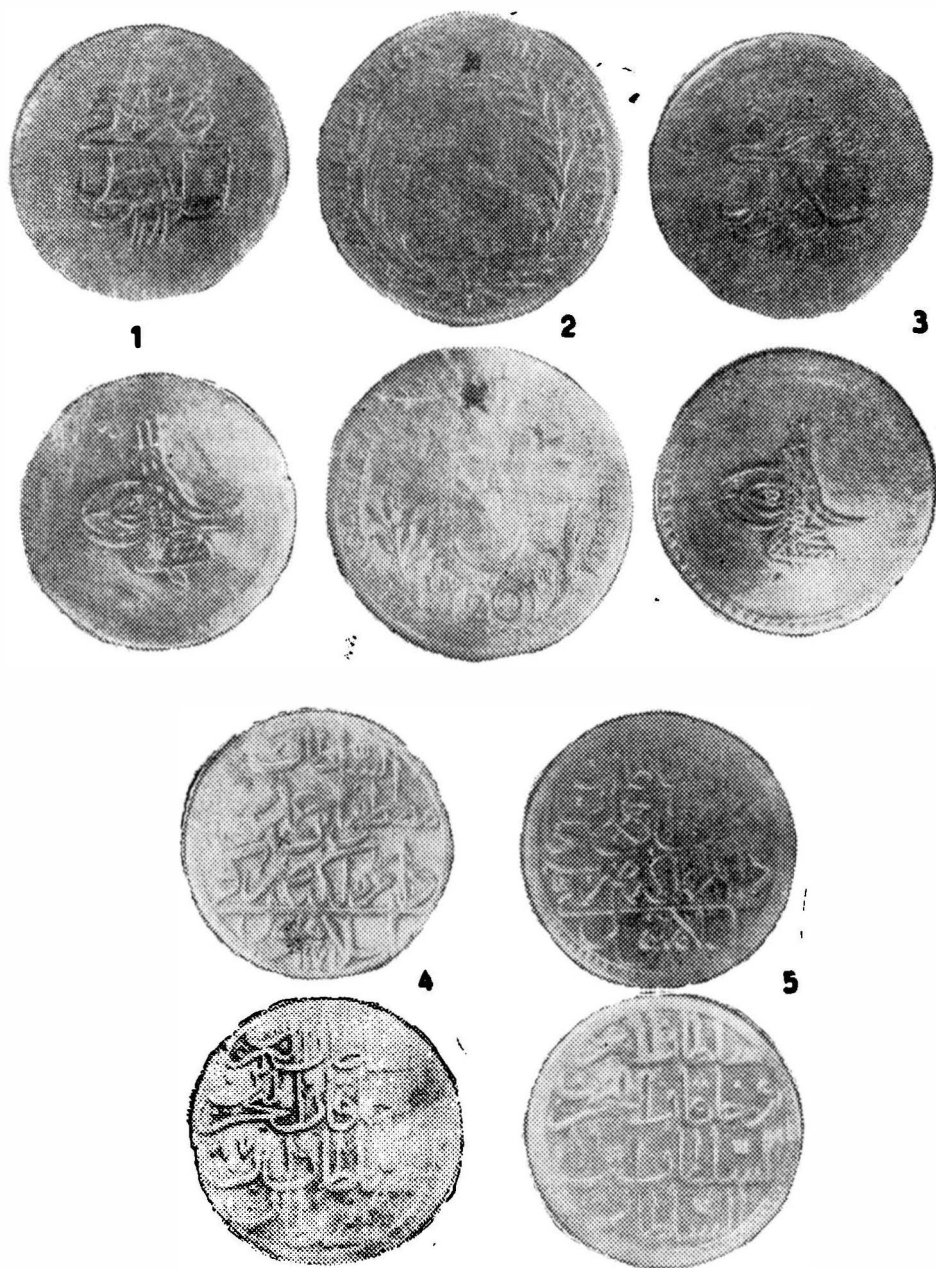

Fig. 4. Monede din tezaurul de la Văleni — Străoane.